

EVA TIQUET

Kinderrechtencommissariaat over pesten

“Veiligheid en bescherming zijn basisrechten van kinderen en jongeren”

De Vlaamse Week tegen Pesten vindt steeds plaats tijdens de week voor de krokusvakantie. In 2018 zal van 2 februari tot 9 februari niemand nog om het thema ‘pesten’ en specifiek ‘cyberpesten’ heen kunnen. Jammer genoeg is pesten nog steeds een realiteit. Dat blijkt ook uit het jongste Jaarverslag van het Kinderrechtencommissariaat (KRC). Naast meldingen van klachten, zet het KRC ook in op het onderzoeken van pestsituaties en bemiddelen tussen de betrokkenen.

Kinderrechtencommissariaat, zegt Chris Vleugels. “De eerstelijnsvragen zijn de afgelopen jaren afgenomen. Kinderen kennen Awel en kloppen meestal eerst bij hen aan. Soms komen kinderen toch bij ons terecht met de melding: “ik word gepest”. Wij geven dan als eerste boodschap dat het niet fijn is wat hen overkomt en dat ze er niet mee mogen blijven zitten.

“Veiligheid en bescherming zijn basisrechten van kinderen en jongeren. Het zijn noodzakelijke voorwaarden voor een gezonde ontwikkeling en goede leerprestaties. Een school is veilig als de psychische, sociale en fysieke veiligheid van leerlingen niet aangetast worden door handelingen van anderen.” Hiermee situeert het KRC het belang van het thema. Het afgelopen jaar kwamen er 93 meldingen over ‘geweld’. Het KRC zet ‘pesten’ bewust onder de grotere noemer van ‘geweld’. Je zal het thema ‘pesten’ dan ook terugvinden in het hoofdstuk ‘Geweldvrije school’. Het lijkt misschien een drastische opdeling, maar het was voor het KRC een heel bewuste keuze vertelt Chris Vleugels: “Kinderen hebben het recht om beschermd te worden tegen alle vormen van geweld en scholen moeten de orde en discipli-

ne handhaven, rekening houdend met de menswaardigheid van het kind. Zo staat in het Kinderrechtenverdrag. Dit zijn essentiële startpunten voor ons. De meldingen die bij ons terechtkomen, tonen aan wat de negatieve gevolgen zijn van aanslepende pestsituaties op kinderen, gezinnen en klassen.”

Een divers klachtenbeeld

Veel scholen hebben een beleid dat inzet op welbevinden en het voorkomen van pesten. Als er zich concrete pestsituaties voordoen, dan proberen deze scholen hiermee herstelgericht om te gaan. Als ouders en kinderen het gevoel hebben dat ze er alleen voor staan, vinden ze de weg naar het

Chris Vleugels, adviseur klachtenlijn bij het Kinderrechtencommissariaat:
“Waar het pesten ook gebeurt, neem het op als school. Zeg niet: het gebeurt virtueel, we doen er niets mee.”

Mee nadenken en bemiddelen met scholen

Elke klacht die bij het Kinderrechtencommissariaat terechtkomt, wordt door de Klachtenlijn onderzocht. Pesten is een complex probleem dat breed benaderd moet worden. Daarom zal het KRC proberen mee te denken met alle betrokkenen: andere kinderen, klasleraar, zorgcoördinator, directeur, ... Door te bemiddelen probeert het KRC de bezorgdheden van deze betrokkenen mee te nemen en tot een oplossing te komen. Je vindt een voorbeeldcase uit het jaarverslag in het kadertje op blz. 20.

Chris Vleugels verduidelijkt: “We luisteren en proberen te achterhalen wat er gaande is, welke stappen al gezet zijn. Dat doen we voornamelijk door diegene die de melding plaatste, telefonisch te contacteren of af te spreken. We merken vaak dat er op scholen wel geluisterd wordt naar de gepeste, maar dat er geen herstelgerichte acties ondernomen worden. We praten met de verschillende betrokkenen. Want pesten is een gedeeld probleem waar samen een antwoord op moet gevonden worden. Zo proberen we met scholen het gesprek aan te gaan en te tonen waar er kansen liggen. Het KRC denkt mee na met deze scholen. Hoe is het proces tot nu toe verlopen? Welke stappen hebben jullie gezet? Hoe reageerden de kinderen? Zijn er kansen verloren gegaan? Eigenlijk proberen we bij alle betrokkenen een spiegel voor te houden. Als Kinderrechtencommissariaat kunnen we wel aanbevelingen doen en hopen dat ze opgevolgd worden, maar we kunnen niets afdwingen.”

Scholen zijn doorgaans overtuigd van het belang van een antipestbeleid, kan je lezen in het Jaarverslag.

Maar de meeste meldingen zijn tweedelijnsvragen van ouders en kinderen die te maken hebben met een aanslepende pestsituatie waar er al contacten waren met het schoolteam en eventueel CLB, maar nog geen oplossing in zicht is.” Als het Kinderrechtencommissariaat de melding onderzoekt dan blijkt het klachtenbeeld te verschillen:

- ▶ Ze vinden dat de school te weinig doet om het pestprobleem aan te pakken.
- ▶ Leraren of medeleerlingen herkennen het pestgedrag niet waardoor de gepeste kinderen zich in de steek gelaten voelen.
- ▶ Leerlingen en ouders geven aan dat er wel naar hen geluisterd wordt, maar dat het daarbij blijft.
- ▶ Er worden geen stappen naar verbinding en herstel gezet.
- ▶ Scholen treden niet op tegen pesten op weg van of naar school of tegen cyberpesten.
- ▶ Ouders verwachten hardere sancties.
- ▶ Er is te weinig toezicht waardoor de onveiligheidsgevoelens toenemen.
- ▶ Scholen voelen zich niet gehoord of te weinig gesteund door ouders over hun bezorgdheden.

Soms zitten scholen met de handen in het haar. Ze hebben al veel uitgeprobeerd, maar niets lijkt te helpen om pesten een halt toe te roepen. Sommige scholen stellen dan ook hulpvragen aan het Kinderrechtencommissariaat.

Uit de meldingen blijkt dat scholen wel samenwerken met het CLB, maar dat ze nauwelijks stappen zetten om de pedagogische begeleidingsdienst te betrekken bij de uitwerking, de realisatie en de evaluatie van hun pestbeleid. In schrijven de situaties zal het Kinderrechtencommissariaat de school aanraden om samen te werken met de pedagogische begeleidingsdienst. Of het KRC zal deze contacten leggen. Maar dat is eerder uitzonderlijk.

Een waaier aan oplossingen

Het bemiddelen kan tot oplossingen leiden. Aangezien pesten een complex probleem is, kunnen de oplossingen ook uiteenlopend zijn. Zo kan een klasgroep een traject doorlopen en zich daardoor bewust worden van wat er allemaal gebeurde in de klas. Maar het is ook mogelijk dat de speeltijd aangepakt werd en er nu minder wild gespeeld wordt. ‘Veiligheid’ is een sleutelwoord als het gaat om het aanpakken en voorkomen van pesten. Het gaat dan zowel om de psychische, sociale en fysieke veiligheid van leerlingen. Chris Vleugels zoomt in op de infrastructuur van scholen: “Veiligheid van infrastructuur zit bijvoorbeeld in het schoolgebouw, de toiletten, de speelplaats, de kleedkamers, de gangen ... Waar wordt er met andere woorden gepest? Het loont de moeite om met kinderen na te denken over bijvoorbeeld de speelplaats: Hoe ziet die eruit? Zijn er veel verborgen hoekjes? We vragen dan aan de school om hiermee aan de slag te gaan. Zo was er een school met een hele mooie groene speelplaats. Het was eigenlijk bijna een park met veel struiken en bosjes. Maar kinderen gaven aan waar er op deze prachtige speelplaats weinig tot geen toezicht was. Net op die plaatsen werden sommige kinderen hardhandig aangepakt door medeleerlingen.

We stelden de school voor om deze speelplaats, samen met de kinderen, in kaart te brengen en te kijken naar oplossingen.

Als het over speeltijden gaat, dan wordt er vaak ook over toezicht gesproken. Daar trekt het Kinderrechtencommissariaat de kaart van de waakzame zorg: is er een probleem, verhoog dan de aanwezigheid. Slachtoffers van pesten krijgen dan het veilige gevoel dat volwassenen nabij zijn die ze kunnen aanspreken als er problemen opduiken. Tegelijk zorgt de aanwezigheid van volwassenen er ook voor dat daders minder snel tot pesten overgaan." Naast veiligheid voor leerlingen, moet er ook veiligheid zijn voor school en ouders zodat ze constructief kunnen samenwerken aan een oplossing van een pestprobleem. Het Kinderrechtencommissariaat stelt jammer genoeg vast dat die veiligheid er niet is als ouders met elkaar gaan ruziën aan de schoolpoort, ouders de school onder druk zetten om leerlingen te verwijderen of ouders soms klachten bij de politie indienen tegen elkaar of tegen nog heel jonge kinderen. Het is dus essentieel om te werken aan een goede relatie tussen ouders en school.

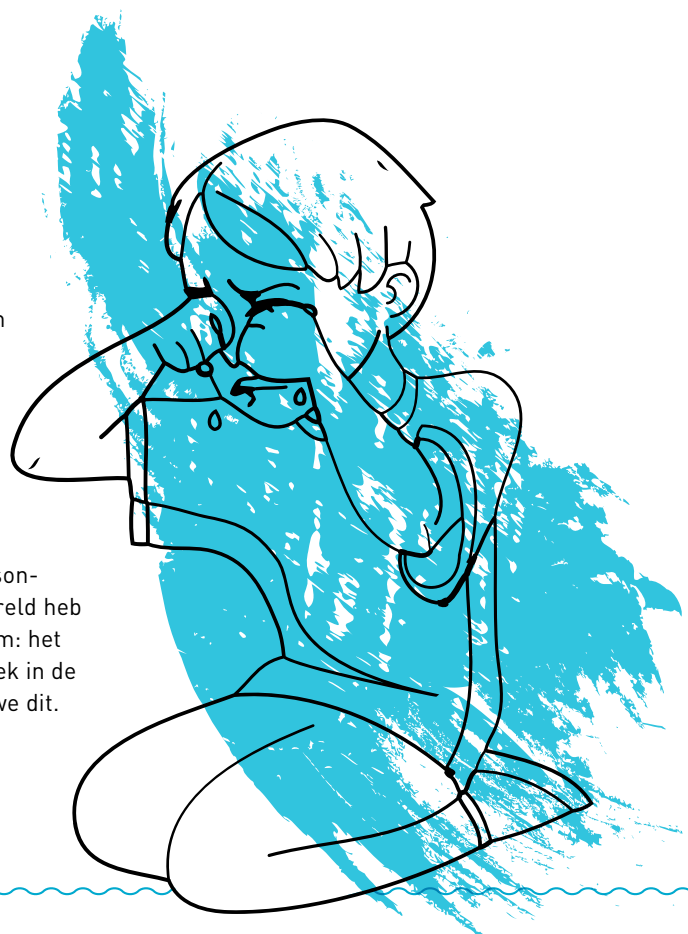
Maar er is niet altijd een oplossing. De meldingen over pesten zijn vaak het gevolg van langdurige peestsituaties. Soms hebben ouders of kinderen onrealistische verwachtingen ten aanzien van het Kinderrechtencommissariaat. Een ouder kan bijvoorbeeld wel wensen dat de pesters van school moeten veranderen, maar dat is iets wat het KRC niet kan realiseren.

Chris Vleugels: "Pesten is een complex probleem dat tijd vraagt om opgelost te worden. Je moet met alle betrokkenen in gesprek gaan om een zo volledig mogelijk beeld te kunnen krijgen. Dat vraagt tijd. Tijd

die wij als Kinderrechtencommissariaat ook niet altijd hebben."

Nood aan een kenniscentrum

Tijdens het gesprek geeft Chris Vleugels meermaals aan dat er vandaag een enorm aanbod is van methodieken om pesten aan te pakken en te voorkomen. Vanuit het Kinderrechtencommissariaat wordt dan ook voorgesteld om een gespecialiseerd kenniscentrum over pesten op te richten. Zo'n centrum zou moeten instaan voor kennisdeling, wetenschappelijk onderzoek van bestaande praktijken, het ontwikkelen van concrete instrumenten, opleiding en beleidsondersteuning: "In de sportwereld heb je al een gelijkaardig centrum: het Internationaal Centrum Ethiek in de Sport. In onderwijs missen we dit.

Kinderrechtencommissariaat wordt 20 jaar

Het Kinderrechtencommissariaat is de Vlaamse pleitbezorger van kinderrechten, opgericht door het Vlaams Parlement op 15 juli 1997. Het KRC detecteert signalen van kinderen, jongeren en professionals om in concreet beleidsadvies. De Klachtenlijn van het KRC onderzoekt klachten van schendingen en waakt over het toepassen en naleven van kinderrechten (zie ook www.kinderrechten.be).

Bij pesten en geweld gaat het vooral om het naleven van artikel 3 en 19 van het kinderrechtenverdrag. Artikel 3 stelt dat het belang van het kind de eerste overweging moet zijn bij beslissingen van overheden en andere instanties. Artikel 19 roept overheden op om kinderen te beschermen tegen alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, verwaarlozing of nalatige behandeling.

[www.kinderrechtencommissariaat.be, geraadpleegd op 08.01.201]

Opnieuw aan de slag met klasafspraken

"De 10-jarige Mathias schrijft dat hij veel gepest wordt op school. Hij wordt geduwd en uitgesloten op de speelplaats. Via internet krijgt hij de boodschap: "Ik maak u kapot". Mathias is bang om naar school te gaan. Zijn mama is verschillende keren met de directeur gaan praten maar dat had geen zin. Ze zijn nu ook naar de politie geweest. Mathias gelooft het niet meer. Hij vraagt of het KRC kan helpen.

Het klachtenonderzoek leerde ons dat de school een sterk uitgewerkt pestbeleid heeft met preventieve en curatieve maatregelen om met conflicten en pestgedrag om te gaan. De school werkt met een stappenplan. Bij het begin van het schooljaar had ze sterk ingezet op omgangsvormen en klasafspraken over verschillende aspecten van het schoolleven. De kinderen hadden gesproken over het belang van die afspraken. Nu bleek dat die afspraken niet meer opnieuw aandacht kregen bij concrete overtredingen. Ze lagen in de kast. De school ging met de klasgroep opnieuw aan de slag." (Jaarverslag Kinderrechtencommissariaat, blz. 115)

Pesten is een complex probleem dat tijd vraagt om opgelost te worden. Je moet met alle betrokkenen in gesprek gaan om een zo volledig mogelijk beeld te kunnen krijgen.

Het zou nochtans een stap vooruit zijn in het verzamelen en delen van wetenschappelijke onderzoeken en relevante praktijken. Bij aanslepende peestsituaties zou een onafhankelijk kenniscentrum kunnen bemiddelen en gespecialiseerde kennis aanbieden."

Cyberpesten

Tot slot zoomt Chris Vleugels nog in op cyberpesten, het thema van de Vlaamse week tegen pesten: "Fysiek pesten, psychisch pesten en cyberpesten lopen door elkaar. Waar het

pesten ook gebeurt, neem het op als school. Zeg niet: het gebeurt virtueel, we doen er niets mee. Het klopt dat je als school nog minder greep hebt op cyberpesten, maar het zijn wel leerlingen van jouw school die eronder lijden. Als Kinderrechtencommissariaat zien we ook dat leerlingen van verschillende scholen elkaar pesten. En dat gebeurt ook in de virtuele wereld, met cyberpesten. Dan is het belangrijk dat deze scholen met elkaar contact opnemen om dit gezamenlijk aan te pakken." ■

n

Dit artikel is gebaseerd op het Jaarverslag 2016-2017, 'Waar is mijn thuis' van het Kinderrechtencommissariaat (www.kinderrechtencommissariaat.be) en op een gesprek met Chris Vleugels, adviseur klachtenlijn bij het Kinderrechtencommissariaat.

© Koen Broos